

Llibres per a infants i adolescents

per Teresa Mañà

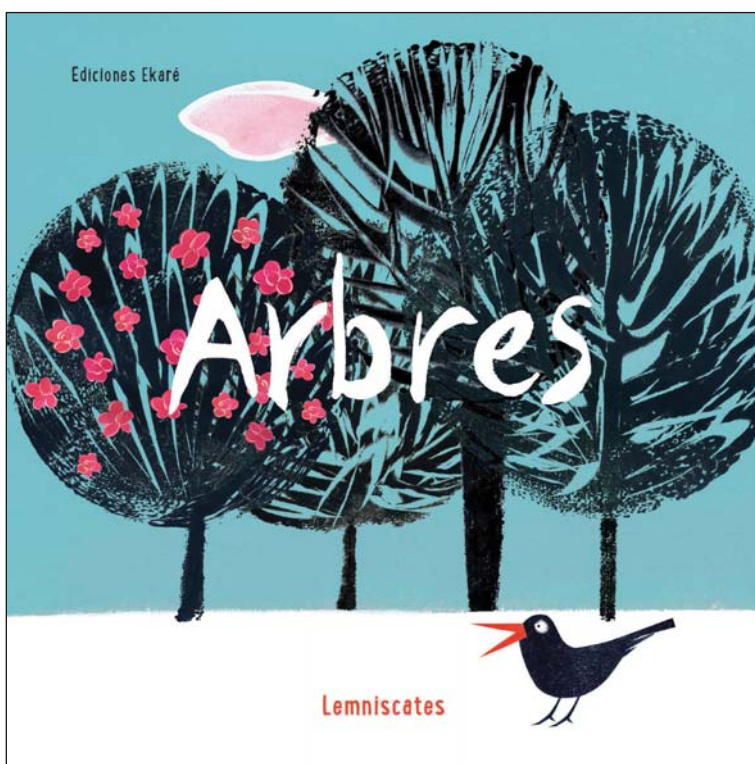
Premis Crítica «Serra d'Or»

El mes de maig es van lliurar els premis Crítica d'aquesta revista, entre els quals els destinats a llibres infantils i juvenils. En la categoria de llibre il·lustrat va resultar guanyador l'àlbum *Històries de Nasrudín* (Fragmenta. Petit Fragmenta), una selecció de contes protagonitzats per aquest personatge ben conegut de la tradició islàmica, que desconcerta per les seves respostes aparentment ingènues, però profundament sàvies. Els contes, versionats per Halil Bárcena, gran coneixedor de la cultura sufi, es presenten molt ben ambientats

per Mariona Cabassa. El premi de la categoria juvenil va ser per a la novel·la *La noia de la mitjanit* (Edebé), de Gisela Pou, que narra les indagacions d'una jove per localitzar en el Berlín actual una tastadora de menjar que treballava per a Hitler. Amb la combinació d'ambdues històries —l'actual de la jove entrelaçada amb la de l'època nazi— l'autora aconsegueix un relat que atrapa. I entre els llibres de coneixements, el guardó se'l va endur *Arbres* (Ekaré), un llibre de tema ben corrent que, gràcies a la proposta gràfica signada per Lemniscates, esdevé poètic i informatiu a la vegada.

Una pàgina d'*Històries de Nasrudín* de Halil Bárcena il·lustrada per Mariona Cabassa.

Sant Jordi i altres novetats per als petits

Encara que sembli impossible que s'escrigui res de nou sobre sant Jordi, la creativitat dels nostres autors i il·lustradors ho desmenteix i, com cada any, el Dia del Llibre en vam poder trobar una bona collita.

No és fàcil versionar un cop més una de les llegendes més famoses de Catalunya. Però Joan Portell, autor d'*Una llegenda de Sant Jordi* (Andana editorial), amb la col·laboració de Sebastià Serra en les imatges, han aconseguit un llibre curiós i esplèndid. El punt de partida és ben simple: dos nens juguen a la platja a explicar-se la llegenda. Amb aquest argument es desenvolupen dues trames paral·leles que es despleguen en dobles pàgines de gran força visual. Un àlbum amb una història rodona que sorprèn, i desconcerta una mica, amb el desenllaç final.

D'altres llibres fan una nova versió de la llegenda amb l'heroi embolicat en un altre argument com *Sant Jordi de les Galàxies* (Combel), de Jaume Copons, dins de la sèrie «L'Agnus i els monstres», o bé en proposen una seqüela amb algun dels personatges, com fa Pep Molist a *Parrac, el fill del drac* (Baula), imaginat per Bernadette Cuxart. Altres autors expliquen la llegenda fent canvis en els personatges; per exemple, amb un drac

que no està per la feina, com passa amb el protagonista de *La llegenda del drac que dormia i roncava* (Cruïlla), escrita per Eva Mor i dibuixada per «Viuleta».

Per als qui desitgen la llegenda tradicional, dues edicions explicades amb rimes per facilitar la lectura dels més petits: *La llegenda de sant Jordi* (Estrella Polar), amb rodolins de Màrius Serra i els divertits personatges de Cristina Losantos, i *Sant Jordi, el valent* (Barcanova. El bosc de colors), creació d'un equip format per Estel Baldó, Rosa Gil i Maria Soliva, amb dibuixos de Marina Pessarrodona.

I els que no saben llegir es poden entretenir amb llibres d'activitats com *El laberint de Sant Jordi* (La Galera), on els personatges necessiten trobar el camí encertat per seguir la història (la princesa ha de trobar el camí per sortir del bosc; sant Jordi, el camí per arribar a Montblanc), i *On és Sant Jordi?*, de la mateixa editorial, una adaptació on cal trobar sant Jordi, pintar i escriure. Una oferta ben variada per a tots els tipus de lectors. Que treure per Sant Jordi un llibre sobre la llegenda és una aposta segura, ho confirma el fet que dels deu títols infantils més venuts en català en la darrera celebració del Dia del Llibre, vuit eren contes sobre la festa. En castellà, en canvi, ni un.

Fora del producte de temporada, trobem altres propostes de lectura. Neix una nova col·lecció per a primers lectors titulada «Contes saludables» (Baula), que tracta dels hàbits d'alimentació i d'higiene i de la qual s'han publicat dos títols: *El guardià dels somriures* i *La cova dels sabors*. Escrits per Joan de Déu Prats i il·lustrats per Francesc Rovira, expliquen una faula de la qual se'n pot treure la lliçó saludable.

També protagonitzat per animals és el conte *Els fantasmes no truquen a la porta* (Animallibres), d'Eu·làlia Canal. L'autora, amb l'ajuda de les il·lustracions gracioses i expressives de Rocío Bonilla, ens explica el relat de l'amistat d'un ós, una marmota i un ànec, amistat amenaçada per una enveja. La conjunció de text i imatge aconsegueix un simpàtic àlbum amb el to just per divertir i emocionar els lectors.

L'humor ens arriba de la mà de Núria Homs amb el conte *A 7.500 quilòmetres de distància* (Edebé), que ens narra els problemes de dues famílies que viuen, una, en un palau massa gran, i l'altra, en un pis massa petit. Encara que amb un final previsible —el conflicte es resol amb un canvi—, la ironia de l'autora i les escenes de Gustavo Roldán en fan una bona lectura. El col·lectiu Vivim del Cuentu desmunta ara *La Blancaneu i els set nans polits* (Baula. Contes desexplicats) capgirant les situacions del clàssic amb ocurrencies i dibuixos plens d'humor d'Anna Aparicio. Enric Gomà explica també el conte clàssic, *La Blancaneu* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Contes clàssics), amb unes senzilles rimes, fàcils d'entendre per a lectors primers. Els dibuixos d'Emma Schmid, que recorden els anys seixanta, li donen un to diferent. La mateixa editorial, en la col·lecció «Ballmanetes», publica *En Patufet*, la cançó i les escenes del conegut conte del folklore català, il·lustrades per Òscar Julve, per a nens i nenes que encara no saben llegir, però que saben cantar.

L'editorial Fragmenta, dins la seva col·lecció de contes infantils, «Petit Fragmenta», ha presentat dos nous àlbums que cal tenir en compte. *Bocabava*, de Tina Vallès, amb dibuixos de Gabriel Salvadó, és la història d'un nen «diferent» i un peix que ningú no vol, que ens porta a reflexionar sobre l'acceptació de les diferències. Per la seva banda, *¿On és la lluna?* és el títol del llibre i la pregunta que el protagonista es fa quan l'astre desapareix. L'escriptor Jordi Amenós, acompanyat de les composicions de l'il·lustrador Albert Arrayás, confegeix una narració poètica que obre camins a la imaginació. Tots els llibres de Petit Fragmenta incorporen una guia de lectura perquè els adults acompanyin els infants.

Entre els llibres il·lustrats, val la pena esmentar la reedició d'*Els dimarts, el meu tiet i els extraterrestres* (Tramuntana), un conte de Dídac Micaló sobre el trastorn bipolar. El llibre, editat per primer cop el 2012 per l'associació de familiars afectats per aquesta malaltia, explica aquest trastorn al públic infantil de manera entenedora i amena. És un encert donar-li una nova oportunitat, perquè el llibre s'ho val pel text i, sobretot, per les il·lustracions de Roger Ballabrera. En la línia d'aquests llibres que van més enllà de l'entreteniment, *Veritat o mentida?* (Bambú), escrit amb traça per Elisenda Roca i amb l'aportació personal dels dibuixos de Cristina Losantos, és una proposta de lectura que permet reflexionar sobre la sinceritat.

Narracions i novel·les

Entre les narracions per a lectors autònoms d'entre vuit i deu anys, destaquem títols ben variats: *William* (Base), una biografia poc formal de Shakespeare, escrita per Care Santos i il·lustrada per Dani Cruz; *Com adormir un lleó i altres cròniques verídiques* (Pagès. Nandibú), les situacions insòlites d'una jove aspirant a periodista narrades per Mar Benegas i il·lustrades per Lucía Serrano; *Més històries de la bruixeta Rosaura* (Cruïlla), de Carles Sala, un nou recull de les peripècies d'aquesta eixerida bruixeta amb dibuixos de Marta Balaguer; *A veure si m'atrapes!* (Pagès. Nandibú), un passeig suggerent pels diversos cicles de la natura a càrrec d'Adrià Gòdia. Alguns títols ens presenten històries, aparentment senzilles, però amb prou components per a interessar els lectors. Pot ser un relat d'estiu, com el que proposa Pere Martí a *Vacances al poble dels avis* (Baula), que ens parla de relacions entre grans i petits, o una narració de colla, com la que explica Pau Joan Hernández a *Els que caminen pel foc* (La meva Arcàdia), que tracta el tema de la confiança en un mateix.

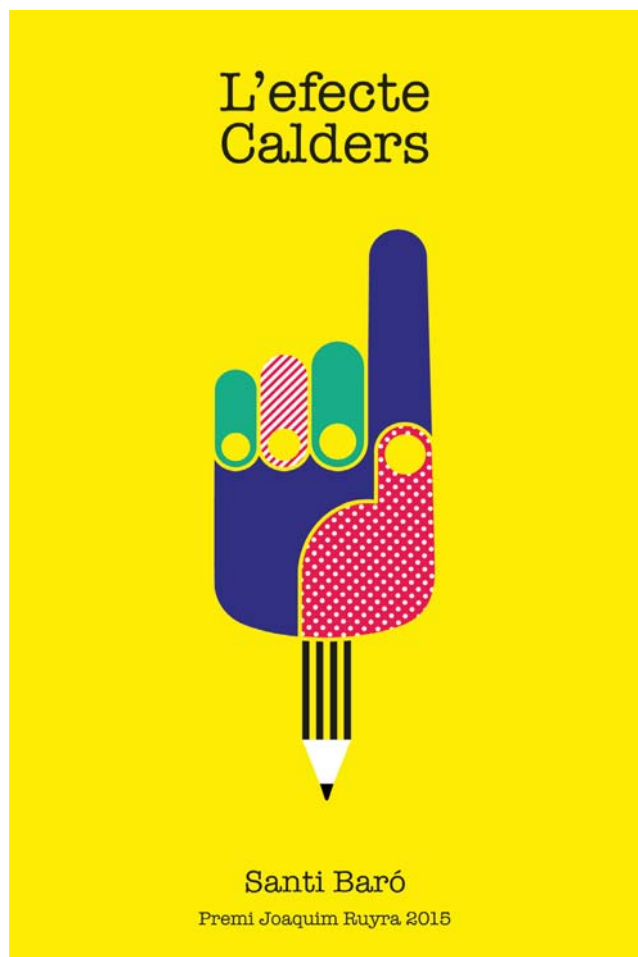
Per a lectors més experimentats, recomanem una de les darreres obres de Santi Baró, *El darrer conte de les mil i una nits* (Baula), amb una combinació d' enamorament, amistat i misteri que atrapa el lector. Per la seva banda, les lectores se sentiran bé amb la lectura de *Duna. Diari d'un estiu* (Babulinka Books. Petites joies per a grans lectors), el diari d'una nena de dotze anys a qui dona veu Muriel Villanueva amb un llenguatge proper i gens impostat.

La majoria dels premis juvenils han vist la llum en les dates precedents a Sant Jordi. Gemma Lienes, guanyadora del XX Premi Fundació Bancaixa

de Narrativa Juvenil, publica *La venjança dels panteres negres* (Bromera), un thriller de bandes urbanes; Aina Sastre, a *Quan arriba el moment* (Barcanova), mereixedora del Barcanova juvenil, confegeix una trama realista amb rerefons de fantasia; Joan Bustos relata a *Paraules de Júlia* (Bullent), premi Enric Valor, el trencament d'una amistat; Santi Baró amb *L'efecte Calders* (La Galera), premi Joaquim Ruyra, ens ofereix un relat amè i intergeneracional; Francesc Puigpelat, guanyador del premi Folch i Torres, s'inventa amb l'obra *La nena que es va convertir en mòbil* (La Galera) un relat d'aventures amb tocs de diversitat cultural. I no podia faltar, en la llista de premiats, Jordi Sierra i Fabra, que amb *L'aprenent de bruixot i els Invisibles*, una novel·la de por i intriga, ha guanyat el premi Edebé de literatura infantil.

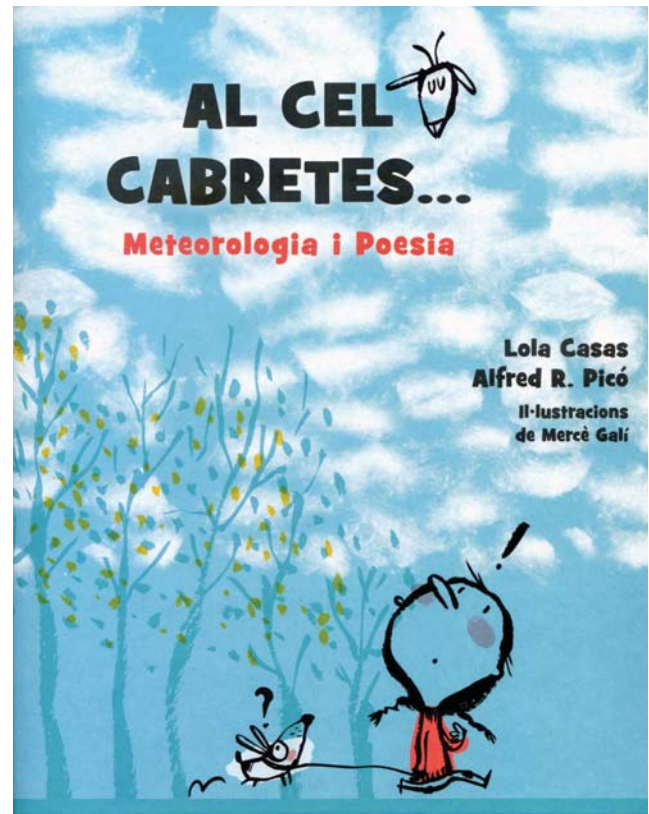
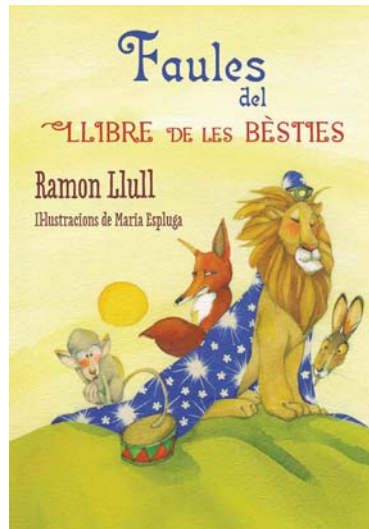
Fora del circuit de premis també hi ha obres que mereixen la nostra atenció, com *L'artilleria de Mr. Smith* (Bambú), un altre títol de Francesc Puigpelat, que narra una història d'amistat en temps de la Guerra Civil espanyola, i *La filla de l'argenter* (Animallibres), on Núria Pradas ens submergeix en la Barcelona del segle XIV per imaginar els destins entrecruats d'un jove cristià i la filla d'un argenter jueu.

Adaptacions i divulgació

Aprofitant la commemoració de l'Any Lull, amb motiu del setè centenari de la seva mort, s'han editat alguns títols d'aquest gran autor adaptats a lectors de diferents franges d'edat. Per a primers lectors, Ignasi Moreta signa una adaptació molt comprensible, atesa la difi-

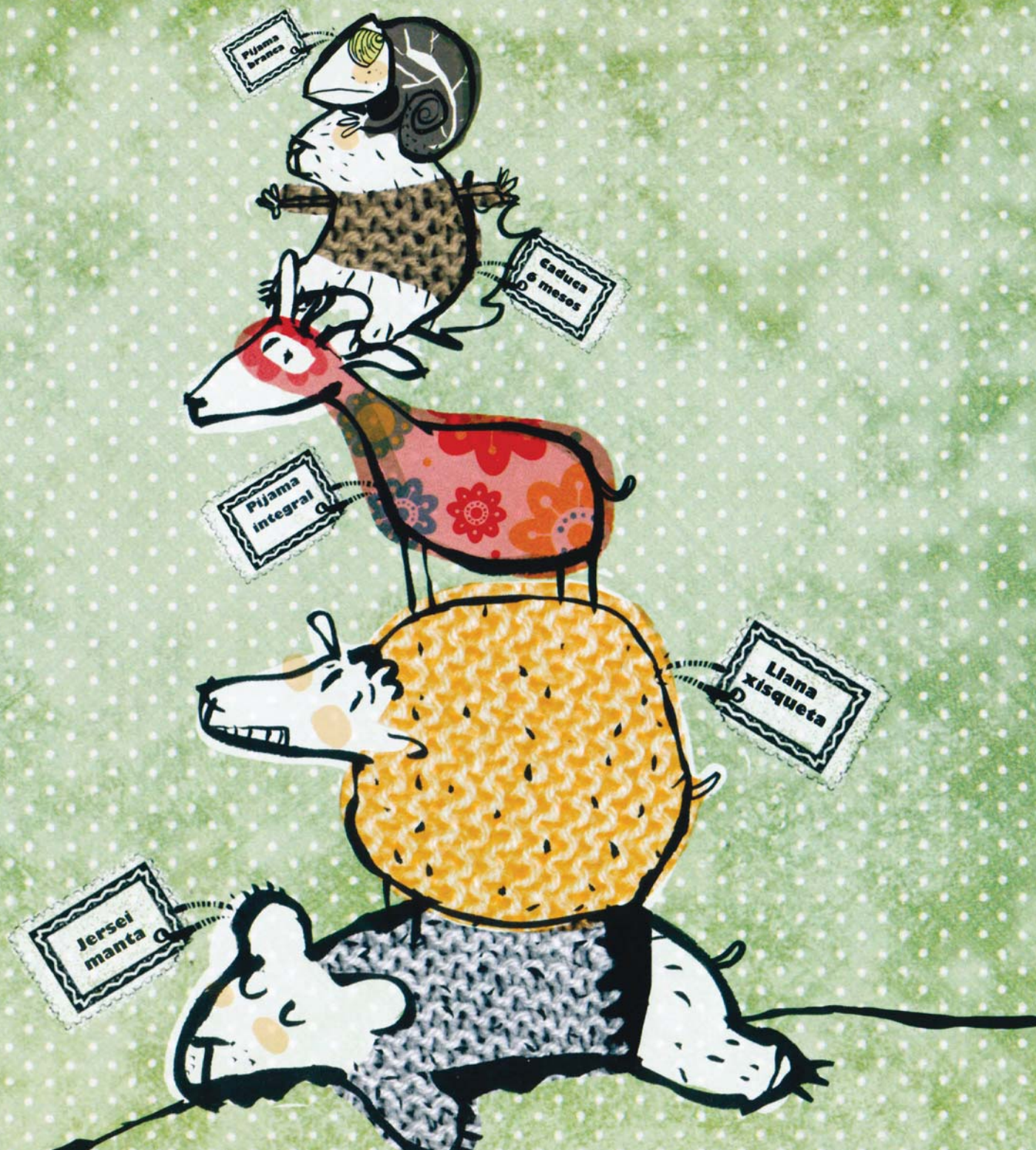
cultat del text original, del *Llibre del gentil i dels tres savis* (Fragmenta. Petit Fragmenta), il·lustrat amb imatges d'Àfrica Fanlo que recorden les miniatures medievals. L'escrit de Ramon Llull més apte per al lector infantil, el *Llibre de les bèsties*, ens arriba editat per Barcanova per partida doble: una selecció de les *Fables del Llibre de les bèsties*, encertadament adaptades Pere Martí amb dibuixos de Maria Espluga, però presentades potser amb un text massa atapeït per als lectors infantils, i una altra edició per al públic juvenil en la col·lecció «Clàssics», adaptat al català actual per Muntsa Farré i dibuixos de Gisela Bombilà.

Per facilitar la lectura a persones amb dificultats de llengua o cognitives, l'Associació Lectura Fàcil adapta textos que edita la mateixa entitat o altres editorials. L'editorial valenciana Tàndem, seguint les pautes de l'associació, publica, dins la col·lecció «Exprés», clàssics de la literatura universal: *Sinbad el mariner*, *Tirant lo blanc*, *El corsari negre* i *Gulliver al país de Lil·liput*. Per la seva banda, la mateixa associació edita *El temps de les cireres*, de Montserrat Roig, adaptat per Núria Martí. A més d'apropar un magnífic text a les persones amb dificultats lectores, aquesta obra commemora els vint-i-cinc anys de la mort d'aquesta escriptora i periodista. També podem incloure en aquesta oferta *Tant de gust de conèixer-lo, senyor Calders* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), de M. Carme Bernal i Carme Rubio, un nou títol en aquesta acurada col·lecció de biografies apropiada per a tota mena de lectors.

Rosa Navarro ha aconseguit amb l'adaptació de *Romeo i Julieta* (Edebé) una versió molt apropiada per a joves lectors que no modifica en essència l'obra original. L'edició conté una breu introducció i uns dibuixos d'Iban Barrenetxea que remetent a la representació teatral.

Poesia

De llibres de poesia per a infants cada cop n'hi ha més i, fins i tot, tenim propostes digitals. Salvador Comellas ens ofereix *Bona nit. Poemes per a l'hora d'anar a dormir* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), un conjunt de composicions properes i ben construïdes en un bonic llibre amb els dibuixos de Mercè Galí; Jordi Villaronga presenta *Animalons* (Pagès), divuit poemes sobre animals, acompanyats cadascun d'una il·lustració i una guia didàctica per a treballar a les aules o a casa; Lola Casas i Alfred López Picó han preparat una combinació de poemes, curiositats i propostes musicals, *Al cel cabretes... Meteorologia i poesia* (Barcanova), que resulta entretinguda; de Maria Mercè Marçal podem gaudir d'una selecció de poemes amb *Tant petita i ja saps...* (Andana. Vagó de versos), amb dibuixos de Marta Altés; Lídia Serra publica les cançons de l'associació El Yoga Educa sota el títol *La terra és casa meua* (Baula. Cantem), amb onze peces amb partitures i un CD i les il·lustracions de Montse Ginesta que li aporten un toc de qualitat i humor, i Carmen Gil segueix amb *Galeria d'invents per a totes les gents sobre aparells i màquines i Quan no jugo, faig esport. Ser petit és una sort!* (Animallibres. Oreneta) la sèrie de rodolins al voltant de diversos temes, aquesta vegada amb unes atractives propostes

Il·lustració de Mercè Galí per al poema «Pijames de regal» del llibre *Bona nit. Poemes per a l'hora d'anar a dormir*, ple d'enginyosos i divertits poemes de Salvador Comelles.

gràfiques corresponents a Àlex Herrerías i Teresa Ramos, respectivament.

Recentment s'han publicat dues aplicacions, desenvolupades a partir de l'obra de Joana Raspall i Miquel Martí i Pol, que són prova de com la lectura digital per al públic infantil s'està obrint camí. L'app de la poesia de Joan Raspall es titula *Un món de poesia* (Tics mediàtics) i conté una biografia de l'autora, textos amb activitats i, a més, la possibilitat d'enregistrar-se recitant. L'altra, *L'univers poètic de Miquel Martí i Pol*, editada per la fundació que porta el seu nom, també presenta possibilitats per a treballar les poesies d'aquest autor en tauletes, mòbils i pissarres digitals. De les novetats en aquests nous suports en podem trobar informació actualitzada a la revista «Faristol», que les inclou, amb molt encert, dins de les crítiques de novetats de literatura infantil i juvenil que publica regularment.

Per als adults

Per als adults interessats en la narració oral recomanem *La brúixola del contacontes. Guia pràctica per a explicar contes amb èxit* (Publicacions de Abadia de Montserrat), de Janet Recasens, un nou manual útil per a pares, docents i tots aquells qui necessiten recursos per a explicar contes. Per als docents amb sentit de l'humor fem una altra recomanació. Es tracta del llibre *Els secrets de l'escola. On van les mestres quan es pon el sol?* (Blackie Little Books), d'Éric Veillé, una manera fantàsica d'explicar l'escola amb ulls de nen (què fa la roba quan l'obliden a l'estiu... plora i s'encongeix; l'excursió és quan hem d'agafar l'impermeable perquè la mestra ens ha repartit una circular), tot i que de vegades pot resultar una mica irrespectuosa o molesta per als mestres esmentats al títol (la directora és una senyora que patrulla pels passadissos, amb la substituïda no s'hi ha de parlar, etc.). A causa d'aquest caràcter paròdic, el llibre ha estat rebut amb disparitat d'opinions en el món de l'educació, però us convidem a llegir-lo sense prejudicis.

Una eina útil per a l'estudi de la literatura infantil és *Trencadís* (<http://trencadis.diba.cat/>), un dipòsit digital de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona que conté documents, tant històrics com actuals, conservats a les biblioteques. L'esmentem aquí perquè recentment ha incorporat la col·lecció «Contes d'abans», una selecció de trenta títols de literatura infantil i juvenil publicats entre 1909 i 1936, amb diversitat d'autors, il·lustradors i editori-

als. Malgrat que enlloc no s'explica quina n'és la procedència —suposem que provenen del fons històric de la Biblioteca Xavier Benguerel—, ni com se n'ha fet la tria —per anys?, per autors?, per il·lustradors?—, el que hi podem localitzar resulta d'un gran interès per als historiadors del llibre infantil, com ara les edicions trilingües dels *Contes de Perrault* (Tobella, 1918) il·lustrats per Torné Esquiús o les *Històries de nens* (L'Estampa, 1932) de Barradas. El web ofereix la descripció completa de cada títol i la possibilitat de contemplar detalladament les pàgines de cada un. Els llibres es troben accessibles a: <http://trencadis.diba.cat/collections/diba:133649>

Lola Anglada: Memòries 1892-1984 és un treball indispensable per a aprofundir en el coneixement d'aquesta artista. La reconeguda il·lustradora havia preparat en els darrers anys de la seva vida un conjunt d'escrius, poemes, dibuixos, cartes... que volia publicar a manera de memòries i que han vist la llum gràcies a la tasca de Núria Rius i Teresa Sanz, que, a més d'endregar tot aquest material, han anotat els esdeveniments socials, els llocs, etc., que esmenta l'autora. L'obra ha estat editada per la Diputació de Barcelona l'any 2015.

Una altra iniciativa important permet ampliar l'estudi de l'obra de Josep Vallverdú per part dels investigadors de la nostra història del llibre infantil. Es tracta de la donació que el veterà escriptor lleidatà va fer el mes de juny de l'any passat a la Universitat de Lleida, a la qual va cedir el seu arxiu documental, que inclou llibres publicats, obres inèdites, quaderns escolars, documents personals i correspondència. Per a l'estudi d'aquest autor disposem també de la biblioteca que l'escriptor Josep M. Aloy ha posat a disposició de tothom a la ciutat de Manresa. La biblioteca conté, a més de tota l'obra de Vallverdú de qui Aloy ha fet la biografia i ha tingut cura de l'obra completa, més de vuit mil volums de llibre infantil i juvenil.

Josep Albanell, un referent dins de la literatura infantil amb el pseudònim de Joles Sennell, ha escrit una obra per a adults —Premi Crítica «Serra d'Or» d'enguany en la categoria de Narració— en la qual entretéixeix els records de la seva infància a la Seu d'Urgell amb el descobriment de la literatura i confegeix un relat entranyable i amè que permet conèixer millor aquest escriptor.

Tanquem amb un record per a Sebastià Estradé (1923-2016), autor conegut en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil per les novel·les de ciència-ficció i els escrits de divulgació científica, que va morir el mes d'abril passat. Advocat de formació, però amb

